

'Van heidehut tot residence'

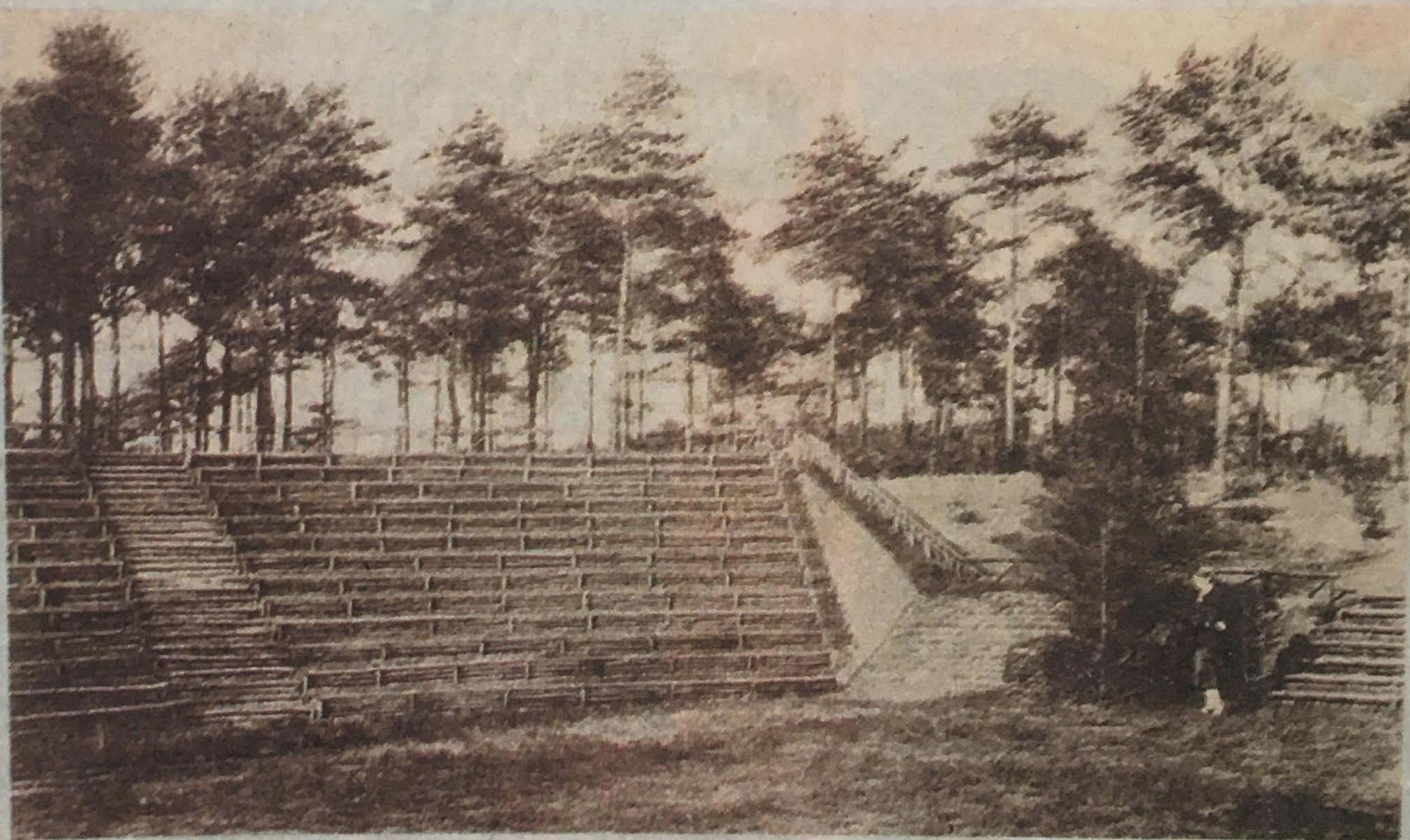
Uit de historie van Soest(erberg)

Cabrio redde 70-jarig openluchttheater

Met het 'Concert onder de kap', de liederencyclus 'Winterreise' van Franz Schubert, sluit de Stichting Cabrio zaterdagavond om 20:30 uur het seizoen 2007 in het openluchttheater af. Voor de stichting wordt 2008 een bijzonder jaar, omdat het theater dan 70 jaar bestaat.

Daar mag best aandacht aan besteed worden, want het had niet veel gescheeld of begin jaren tachtig van de vorige eeuw was het theater opgedoekt als gevolg van gemeentelijke bezuinigingsmaatregelen. Het werd daarna nog wel een enkele keer gebruikt, maar pas toen in 1994 de stichting Cabrio werd opgericht met als doel het openluchttheater in oude luister te herstellen, kwam er een eind aan de bijna twintigjarige leegstand van het uit 1938 daterende theater aan de Soesterbergsestraat. Het is aan Cabrio en met name aan haar energieke en inmiddels uit Soest vertrokken oud-voorzitter Berna Kousemaker te danken dat volgend jaar de zeventigste verjaardag van het theater gevierd kan worden.

Het theater ter hoogte van het verdwenen sanatorium/ziekenhuis Zonnegloren, later Molendaal, dateert dus uit 1938. Een paar jaar eerder was op deze plek het openluchtspel 'Het Teeken des Kruises' opgevoerd. Dat was zo'n succes dat het plan werd geboren voor 'een meer permanent theater, zoo mogelijk met vaste zitplaatsen, amphitheatres gewijze, zooals ook bij de Nederlandsche Protestantenvbond te Soesterberg indertijd is gemaakt'. Tijdens een vergadering in hotel Eemland (verdwenen voor de doorsteek Stadhouderslaan-Nassauplantsoen) besloot de VVV Soest Vooruit '25 gulden grondkapitaal af te zonderen om daarmee met de Vereniging Soest-Zuid over

gangsweg werden verlicht, evenals de rijwielpaarplaats en de consumptietent. Ook in de beide kleedkamers werden 'de benodigde lichtpunten aangebracht'.

'Een punt van ernstige overweging heeft de verlichting van de speelruimte uitgemaakt', zo maken stukken uit die tijd duidelijk. 'Na ampele bespreking en adviezen van ter zake uiterst deskundigen is tenslotte gekozen voor een verlichting met drie groote schijnwerpers. Eén daarvan, met een lamp van niet minder dan 3.000 kaars, straalt zijn licht hoog vanaf het midden achter de toeschouwersruimte uit over het tooneel, terwijl van terzijde, hoog op de uiterste hoeken, twee zogenaamd breedstralige schijnwerpers, elk met een lamp van 2.000 kaars, de alsnog benodigde hoeveelheid licht op de speelruimte zullen brengen'.

mondjesmaat, en in 1944 en '45 weer helemaal niet. In 1945 werd het theater, nadat het provisorisch was hersteld van de zware oorlogsschade, ter beschikking gesteld van in Soest gelegerde Canadese troepen. Tot 1949 heeft de stichting aan haar financiële verplichtingen kunnen voldoen. In 1950 kon ze voor het eerst de begroting niet meer sluitend krijgen. Naast het feit dat de belangenvereniging Soest-Zuid inmiddels haar activiteiten had beëindigd, waardoor het stichtingsbestuur enkel nog uit leden van de VVV bestond, kwamen als uitvloeisel van de oorlogsschade steeds meer gebreken aan het theater aan het licht.

Eind 1955 nam de gemeente het theater over. In 1960 werd het voor 30.000 gulden opgeknapt, waarna volgens een optimistische kijk 'het theater voor vele Soester verenigingen een uitkomst zal zijn.' De

● *Het openluchttheater in het bos aan de Soesterbergsestraat, direct na de aanleg in 1938 in het kader van de 'publieke werkverschaffing'.*

Foto: archief Eempers

theater inspande, kwam dat nauwelijks nog voor. In dit verband mag de naam van Berna Kousemaker niet onvermeld blijven. Zij speelde een toonaangevende rol in het tot nieuw leven brengen van het theater. Het kreeg evenals de stichting de naam Cabrio, die in 2001 de Soester Cultuurprijs ontving. Het jaar daarna was opnieuw een belangrijke jaar voor het openluchttheater omdat het podium toen werd voorzien van een fraaie overkapping. Het leek wel of deze aanpassing een programmatische opleving tot gevolg had.

'Van Heidehut tot Residence' is een gewaardeerde, tweewekelijkse ver-

te gaan tot niet in het leven roepen van de Stichting Openluchttheater te Soest.' De initiatiefnemers zagen nauwelijks een risico. Voor het geval dat er toch zou zijn, dekten ze zich alvast in door te stellen 'dat tenslotte nog nooit iets tot stand is gekomen zonder risico.' In mei 1938 ging de aanleg van het theater van start in het kader van wat toen de publieke werkverschaffing heette. Hoewel er nauwelijks iets werd gebouwd, enkel gegraven en opgehoogd, 'zoodat men tenslotte den indruk heeft in het bosch te zitten en geenszins in een theater', werd niet minder dan 'een 70-tal werklozen aan den arbeid gesteld'. Het rijk en de gemeente droegen de kosten, ongeveer 5.000 gulden. De gemeente had een huurder gevonden in de Stichting Openluchttheater Soest. Het bestuur daarvan was samengesteld uit leden van de besturen van de VVV Soest-Vooruit en de toenmalige belangenvereniging Soest-Zuid.

Heideplaggen

Op zaterdag 3 september 1938 werd het theater officieel geopend in het kader van de herdenkingfeesten ter gelegenheid van het veertigjarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina. Er waren niet minder dan duizend belangstellenden naar het knusse theater gekomen. De zitplaatsen waren gemaakt van heideplaggen, waarop de bezoekers zich installeerden op meegebrachte kussens, jassen en mantels. In zijn openingstoespraak zei burgemeester mr. W.A.J. Visser 'dat de totstandkoming van dit theater heeft geleerd hoe in donkere dagen met vereende krachten iets goeds tot stand gebracht kan worden'. Hij sprak de wens uit dat het theater 'een lichtend voorbeeld zal zijn en blijven van wat initiatief, doorzettingsvermogen en offervaardigheid vermogen'. De eerste voorstelling was de opvoering van 'De getemde feeks', een blijspel van Shakespeare, met destijds grote namen in de vaderlandse theaterwereld zoals Magda Jansen en Louis Saalborn. Het theater bleek in een behoefte te voorzien. Er werden tal van voorstellingen en uitvoeringen gegeven, zowel door landelijke gezelschappen als plaatselijke verenigingen. Bezoekersaantallen van 1.000 tot 1.600 waren geen zeldzaamheid. In 1939 werd besloten het theater van 'een definitieve elektrische lichtinstallatie te voorzien' om ook gebruik in de avonduren mogelijk te maken. De ingang en de toe-

Intussen had ook de jeugd het theater ontdekt, dat niet was afgezet of werd bewaakt. Meestal beperkte ze zich er tot spel, maar een enkele keer liep het uit de hand. Bijvoorbeeld toen 'enkele baldadige kwajongens de bovenste rand plaggen, van den speelruimte op den kant van de orkestbak, hebben vernield. Een groot aantal plaggen werd naar beneden geworpen, de orkestbak in. Dit is echter gelukkig niet zoo'n erg groote schade, doch deze baldadigheid is toch spijtig, daar de kosten van herstel bespaard hadden kunnen blijven'.

Afgezien van zulke incidenten bleef het goed gaan het de exploitatie van het theater. Soest ging zelfs samenwerken met de theaters in Lochem en Bergen 'zulks met het doel tot besparing van uitgaven te komen'. De drie theaterbesturen besloten tot het engageren van dezelfde gezelschappen. 'Het behoeft wel geen betoog dat deze regeling voor alle partijen van groot voordeel is, aangezien door de ligging der deelnemende theaters geen onderlinge concurrentie bestaat en het dus mogelijk zal zijn dezelfde stukken in de verschillende theaters op te voeren. Hierdoor kan het optredende gezelschap meer kosten maken voor aankleding, décors enz. gezien het feit dat ieder stuk minstens drie keer kan worden opgevoerd.

Het bestuur hoopt ten eerste dat de bevolking van Soest op deze plannen gunstig zal reageren, want het is buiten kijf dat een Openlucht Theater als het onze voor een plaats als Soest van het allergrootste belang is. Wij moeten nu eenmaal onze gasten gedurende de vacantiemaanden ontspanning bieden. Wat is dan beeter geschikt dan van tijd tot tijd een goed en aardig tooneelspel, opgevoerd in onze mooie bosschen'. Het bestuur doet vervolgens een beroep op de inwoners om passepartouts te kopen: 'Het exploiteeren van een Openlucht Theater brengt meer zorgen en moeilijkheden mede dan men oppervlakkig zou denken. Laten nu de bewoners van Soest ons eens een gedeelte van onze zorgen afnemen door een behoorlijk aantal passepartouts te bestellen'. Dat gebeurde inderdaad. Het resultaat was dat er elke week wel iets te doen was in het theater.

Oorlogsschade

De Tweede Wereldoorlog gooide echter roet in het eten. In 1940 werd het theater helemaal niet bespeeld, in 1941, '42 en 43

beangsteining nam aanvankelijk inderdaad toe, maar na verloop nam die weer sterk af. Welke voorstelling er ook werd gegeven, het publiek liet het afweten. Zelfs in die mate, dat op 1 januari 1976 de in 1955 nieuwgevormde Stichting Openluchttheater werd opgeheven. In 1981 besloot het gemeentebestuur in het kader van een groot-schalige bezuinigingsoperatie, geen activiteiten meer te ontplooiën en geen geld beschikbaar te stellen voor verdere exploitatie van het openluchttheater. Wel konden belangstellenden het theater nog steeds huren bij de gemeente, maar voordat de Stichting Cabrio zich voor het behoud van het unieke

schijnende rubriek. De schrijver, Jan van Steendelaar, beschikt zelf over een omvangrijk archief waaruit hij gegevens kan putten. Daarnaast bezoekt hij archieven in Soest maar ook daarbuiten. Verder leveren gesprekken en bijdragen van lezers interessante verhalen op. Elke keer probeert de schrijver waar mogelijk een link te leggen naar de actualiteit. Hiervoor zijn tips, geschreven artikelen, boeken, tijdschriften, ansichten en foto- of ander illustratiemateriaal uiterst welkom. Uiteraard worden desgewenst de spullen na reproductie onbeschadigd aan de afgeleveraar geretourneerd. Contact met de schrijver is mogelijk via telefoon 06-22450173 of e-mail ceempers@wanadoo.nl